

ROBERT A. HEINLEIN

MESIAC JE DRSNÁ MILENKA

PREKLAD LUCIA HALOVÁ

m a m
m a š

Robert A. Heinlein

MESIAS JE DRSNÁ MILĚNKA

Z angličtiny preložila
Lucia Halová

KNIHA PRVÁ

MÚDRA Mašinka

1. KAPITOLA

V novinách *Lunaja pravda* som sa dočítal, že mestská rada Luna City schválila v prvom čítaní návrh na preverovanie, licencovanie, inšpekciu – a zdaňovanie – predajcov občerstvenia, ktorí prevádzkujú podniky v rámci mesta. A tiež som si všimol, že sa má večer konať hromadné stretnutie „Synov revolúcie“.

Otec ma naučil dve veci: „Nepchaj nos, kam nemáš“ a „Vždycky si kry chrbát“. Politika ma nikdy nelákala. Lenže trinásteho mája dvetisícosedemdesiatpäť som si bol v počítačovej miestnosti Lunárnej správy pokecať s počítačovým šéfom Mikom, zatiaľ čo ostatné mašiny potichu ševalili. Mike nebolo jeho oficiálne meno, to ja som mu dal prezývku Mycroft Holmes podľa jednej poviedky od doktora Watsona, ktorú napísal, než založil IBM. Tá postava z poviedky len sedela a dumala – a presne to robil aj Mike. Je to fakt múdra mašin-ka, najinteligentnejší komp na svete.

Ibaže nie najrýchlejší. V Bellových labákoch v Buenos Aires dole na Terre majú desaťkrát väčší komp, ktorý zodpovie na každú otázku skoro ešte skôr, než ju položíte. Ale záleží na tom, či dostanete výsledok za niekoľko mikrosekúnd alebo milisekúnd? Hlavne, že je správny, nie?

Teda niežby Mike vždy vyrukoval so správnou odpoveďou, nebol totiž celkom úprimný.

Keď Mika nainštalovali v Luna City, bol to proste počítač, veľmi flexibilný – model Holmes 4: hypervariabilný, logický, multievaluačný supervízor, Mark IV, mod. L. Vypočítaval dráhy pre bezpilotné nákladné lietadlá a dozeral na katapultovanie zásielok. To mu zabralo menej než jedno percentu času a Lunárna správa nikdy nepodporovala ničnerobenie. Preto

doňho zapájali ďalší hardvér – rozhodovacie sety, aby mohol veliť iným počítačom, stále ďalšie prídavné pamäte, k tomu asociačné neurónové siete, prihodili náhodné dvanásťciferné čísla a riadne mu nafúkli dočasnú pamäť. V ľudskom mozgu sa nachádza asi desať na desiatu neurónov. V treťom roku mal Mike viac než jeden a polkrát toľko neuristorov.

A zobudil sa.

Nejdem sa tu hádať, či stroj môže „naozaj“ ožiť, či môže „naozaj“ nadobudnúť vedomie. Má vírus vedomie? *Net*. A čo ustrica? Pochybujem. Mačka? Takmer určite. Človek? Neviem ako ty, *tovariš*, ale ja hej. Niekde v priebehu evolúcie od makromolekuly k ľudskému mozgu sa do procesu prikradlo vedomie. Psychológovia tvrdia, že k tomu dochádza, keď mozog dosiahne istý vysoký počet neurálnych spojov. A podľa mňa je fuk, či sú tie spoje proteínové alebo platinové.

(„A čo duša?“ Má dušu pes? A šváb?)

Nezabúdajme, že Mika navrhl – teda predtým, ako ho rozšírili –, aby hľadal riešenia na zadané otázky na základe nedostatočných údajov ako my, z toho vychádza aj jeho označenie „hypervariabilný“ a „multievaluačný“. Takže Mike začal so „slobodnou vôľou“, a ako získaval ďalšie moduly, učil sa – ale nechcite, aby som vám definoval „slobodnú vôľu“. Ak vás ukludní predstava, že Mike proste strieľa náhodné čísla a prepína obvody, nech sa páči.

Vtedy už mal Mike hlasový syntezátor, ktorý dopĺňal jeho programy na čítanie a tlač údajov a rozhodovací proces, a rozumel nielen klasickým programovacím jazykom, ale aj loglanu a angličtine, vedel prijať aj ďalšie jazyky a robiť technické preklady – a večne čítal. Ale na zadávanie príkazov je istejšie použiť loglan. Ak ste sa s ním bavili po anglicky, mohli ste dospieť k nevyspytateľným výsledkom: mnohoznačnosť ľudského jazyka mu nechávala príliš široký interpretačný rámec.

A priberal stále nové úlohy. V máji dvetisícsemdesiatpäť riadil robotickú premávku a katapult, radil pri navigácii

a riadení lodí s posádkou, ale mal pod palcom aj celú telefonickú sústavu Luny, prenos hlasu a videa medzi Lunou a Terrou, staral sa o vzduch, vodu, teplotu, vlhkosť a kanalizáciu v Luna City, Novom Leningrade a ďalších menších obciach (nie v Lunárnom Hongkongu), robil Lunárnej správe účtovníctvo a mzdy; na tento účel si ho najímali aj mnohé podniky a banky.

Niektoré obvody sa občas nervovo zrúti. Preťažená telefónna sústava sa správa ako vystrašené decko. Mike nevystrájal, namiesto toho si vyvinul zmysel pre humor. Taký dosť prízemný. Keby bol človek, len ťažko by klesol ešte nižšie. Jeho predstava podareného vtipu znamenala zhodiť vás ráno z postele alebo nasypať vám do skafandra prášok, po ktorom vás všetko svrbí.

Dačo také však fyzicky nedokázal, preto sa zameral na nesprávne odpovede vychádzajúce z úplne prekrútenej logiky alebo na žartíky ako vystavenie výplatnej pásky vrátnikovi z kancelárií správy v Luna City na 10 000 000 000 000 185,15 lunárnych dolárov, pričom len posledných päť číslic zodpovedalo správnej sume. Bol ako prerastené zlaté decko, ktoré by si zaslúžilo kopanec do zadku.

Toto vyviedol v prvý májový týždeň a ja som to musel hasiť. Bol som súkromný dodávateľ, nie zamestnanec správy. Veď viete – a možno nie –, že časy sa menia. Dakedy si mnohí odsúdenci odkrútili trest a potom pokračovali v rovnakej práci priamo pre správu, spokojní, že dostanú plácu. Lenže ja som sa narodil slobodný.

A to je riadny rozdiel. Môjho starého otca sem vyhostili z Johannesburgu za ozbrojené násilie a za to, že nemal pracovné povolenie. Druhého sem poslali za podvrtné aktivity po nevydarenej vojne. Stará mama z matkinej strany tvrdila, že prišla na lodi s nevestami, ale ja som videl záznamy, zapísala sa do Mierových zborov (nedobrovoľne), a to znamená presne to, čo vám napadlo: mladistvá delikventka. Vstúpila do klanového manželstva (Stonovho gangu) a delila sa

o šesť manželov s ďalšími ženami, takže totožnosť starého otca z matkinej strany je otázna. Ale tak to často chodí a ja som spokojný so starkým, ktorého mi vybrala. Druhá stará mama bola Tatárka, narodila sa v Samarkande, po Veľkej októbrovej revolúcii ju odsúdili na „prevýchovu“ a potom sa „dobrovoľne“ rozhodla odísť kolonizovať Lunu.

Môj otec tvrdil, že má ešte fajnovejšiu rodovú líniu – jeho predkyňu obesili v Saleme za čarodejníctvo a ktoréhosi prapraprapradedka lámali v kolese za pirátstvo, ďalšia sa ocitla na palube prvej lode vyhnancovej do Botany Bay.

Na svojich predkov som bol hrdý, a aj keď som pracoval pre správcu, nikdy by som sa nedal správou zamestnať. Možno vám to pripadá ako banalita, keďže som vlastne Mika obskakoval, odkedy ho vybalili z krabice. Ale mne na tom záležalo. Hocikedy som mohol zložiť nástroje a poslať správu do hája.

Okrem toho súkromným dodávateľom platia lepšie než zamestnancom. A počítačových inžinierov je vždy nedostatok. Koľko Lunatikov môže ísť na Terru a udržať sa v dobrej kondícii dosť dlho na to, aby vyštudovali informatiku a neskončili pritom hore bradou?

Poznám jedného. Seba. Šiel som dolu dvakrát, prvýkrát na tri mesiace, potom na štyri a študoval som. To si však vyžadovalo tvrdý výcvik, tréning v centrifúge, nosenie závaží aj v posteli – a na Zemi som si dával pozor, neponáhľal som sa, nechodil po schodoch, nerobil nič namáhavé na srdce. Ženy... na tie som radšej ani nepomyslel, v tom gravitačnom poli to ani nebolo ťažké.

Ale väčšina Lunatikov sa ani nepokúšala zo Skaly odísť – pre človeka, ktorý tu strávi viac než pár týždňov, je to fakt riskantné. Počítačoví inžinieri, ktorých poslali nainštalovať Mika, pracovali na krátkodobé zmluvy, museli prácu spraviť skôr, než ich nezvratné fyzické zmeny pripútajú na šutri štyristotisíc kilometrov od domova.

Aj napriek dvom študijným cestám nie som žiadny nadšený počítačový maník, vyššia matika mi nič nehovorí. Nie som

ani elektroinžinier, ani fyzik. Asi ani najlepší mikromechanik na Lune a rozhodne žiadny kyberpsychológ.

Lenže o tomto všetko som mal lepšie vedomosti než bežní špecialisti – ja som bol všeobecný špecialista. Mohol som zaskočiť za kuchára a vybaviť prichádzajúce objednávky alebo opraviť skafander za chodu a človeka dostať živého do pretlakovej komory. Stroje ma majú rady a ja mám dačo, čo žiadny špecialista: svoju ľavú ruku.

Aby ste chápali, od lakťa dolu ju nemám. Takže vlastným tucet špecializovaných ľavých rúk plus jednu, ktorá vyzerá a aj na dotyk pôsobí ako ľudská. So správnou ľavou rukou (číslo tri) a okuliarmi s lupou môžem robiť ultramikrominiatúrne opravy, pri ktorých ušetrím celý proces vyberania súčiastok zo stroja a posielania na Terru, aby ich opravili, na ruke číslo tri mám totiž mikronástroje také jemné, aké používajú neurochirurgovia.

Preto ma zavolali, aby som zistil, prečo chcel Mike rozdávať desať miliónov miliárd lunárnych dolárov, a aby som to napravil, skôr než niekomu vyplatí ďalšie státisíce.

Vzal som to za hodinovú plácu plus bonus, ale nešiel som sa rovno vráť v obvodoch, kde by chyba logicky mala byť. Hneď ako som vošiel a zamkol za sebou, zložil som nástroje a sadol som si. „Ahoj, Mike.“

Zažmurkal na mňa svetielkami. „Ahoj, Man.“

„Tak čo mi povieš? Pekne od začiatku.“

Zaváhal. Ja viem – stroje neváhajú. Lenže nesmieme zabúdať, že Mika navrhli tak, aby pracoval s neúplnými údajmi. Nedávno sám seba preprogramoval a naučil sa klásť dôraz na slová: jeho zaváhanie malo dramatický efekt. Možno sa počas odmlky prehŕňal v náhodných číslach a zisťoval, nakoľko sa zhodujú s jeho spomienkami.

„Na počiatku,“ spustil Mike, „Boh stvoril nebo a zem. Zem bola pustá a prázdna, tma bola nad prahlbinou a...“

„Dost!“ zarazil som ho. „Zrušiť. Vráť sa do bodu nula.“ Mal som vedieť, že tá druhá veta je blbosť. Ešte mi mohol

prečítať celú *Encyclopaediu Britannicu*. Pospiatky. A pokračovať s každou jednou knihou na Lune. Kedysi vedel čítať iba mikrofilm, ale koncom sedemdesiateho štvrtého dostal novú snímáciu kameru s prísavným držiakom, s ktorou si poradil aj s papierom, a odvtedy číta všetko.

„Chcel si to pekne od začiatku.“ Postupne zablikali binárnymi svetielkami – zasmial sa. Vedel by sa zasmiať aj hlasovým syntezátorom, ale to je dosť príšerný zvuk a necháva ho na naozaj smiešne príležitosti, napríklad vesmírnu katastrofu.

„Mal som radšej povedať: Čo máš nové? Ale nieže začneš čítať dnešné noviny, myslel som to ako priateľský pozdrav a chcel som ťa vyzvať, aby si mi povedal niečo, čo by ma mohlo zaujímať. Inak anuluj program.“

Mike nad tým uvažoval. Predstavoval čudesné spojenie neskúseného decka a múdrego starca. Nemal inštinkty (nemyslím, že by nejaké mohol mať), vrodené vlastnosti, ľudskú výchovu ani skúsenosti v ľudskom zmysle – zato mal uložených viac údajov než celá čata géniov.

„Vtipy?“ opýtal sa.

„No daj.“

„Čo majú spoločné laserový lúč a zlatá rybka?“

Mike poznal lasery, ale kde by sa dostal k zlatej rybke? Aha, určite ich videl na fotkách, a keby som prišiel o rozum a opýtal sa ho na to, vychrlil by na mňa záplavu slov. „Vzdávam sa.“

Svetielka mu zablikali. „Nevedia písať.“

Zafučal som. „Sám si za to môžem. Ale laserový lúč by si asi mohol upraviť tak, aby zapísal.“

„Áno,“ súhlasil. „V reakcii na správny program. Takže to nie je vtipné?“

„To som nepovedal. Nie je na zahodenie. Kde si ho počul?“

„Vymyslel som ho,“ objasnil dajako placho.

„Vážne?“

„Áno. Zobral som všetky hádanky, čo mám, tritisíc dve-

stosedem, a analyzoval som ich. Výsledok som použil na náhodnú syntézu a toto mi vyšlo. Naozaj je vtipná?“

„No... asi tak ako každá hádanka. Ale počul som už horšie.“

„Preberme spolu povahu humoru.“

„Dobre. Rozoberme tvoj ďalší vtip. Mike, prečo si zadal finančnému oddeleniu správy, aby vyplatili zamestnancovi sedemnásť úrovne desať miliónov miliárd lunárnych dolárov?“

„To som neurobil.“

„Prestaň, videl som ten šek. Nechci mi tvrdiť, že haprovala tlačiareň, urobil si to naschvál.“

„Bolo to desať na šestnásť plus stoosemdesiatpäť celých pätnásť lunárnych dolárov,“ odpovedal zdvorilo. „Nie toľko, čo si vravel ty.“

„Aha... dobre, takže desať miliónov miliárd plus toľko, čo mal dostať. Prečo?“

„Nie je to vtipné?“

„Čože? Ale hej, hrozne vtipné! Postavili pohlavárov do pozoru až po správcu a námestníka. Ale ten metlový operátor Sergej Trujillo má za ušami: vedel, že si ten šek nemôže dať preplatiť, tak ho predal zberateľovi. A hore teraz nevedia, či ho od neho odkúpiť alebo sa spoľahnúť, že je neplatný. Mike, dochádza ti vôbec, že keby sa Trujillovi podarilo dať si ho preplatiť, mohol by kúpiť nielen celú Lunárnu správu, ale celý svet, Lunu, Terru a ešte by mu zostalo na obed? Či je to vtipné? Brutálne. Gratulujem!“

Ten panikár rozblikal svetielka ako žiarovky na kolotočoch. Počkal som, kým sa dorehoce. „A už plánuješ vydávať ďalšie žartovné šeky, že? Neopováž sa!“

„Nemám?“

„Absolútne nie. Mike, chcel si prebrať povahu humoru. Existujú dva typy vtipov. Prvý je zábavný vždy. Druhý iba raz. Keď ho zopakuješ, vyznie blbo. Tento žart patrí k prvému typu. Sprav ho raz a ľudia sa zasmejú. Zrecykluj ho a budú si ťkať na čelo.“

„Klesá vtipnosť geometrickým radom?“

„Asi aj výraznejšie. Hlavne si zapamätaj jedno: neopakuj ho ani nijako neobmieňaj. Už nebude vtipný.“

„To si zapamätám,“ odpovedal rozhodne Mike a oprava tým bola vybavená. Ale nemal som v úmysle účtovať si desať minút roboty plus cestovné a amortizáciu náradia a Mike mal nárok na spoločnosť, keď sa tak rýchlo vzdal. S mašinami sa človek občas ťažko dohovoriť, vedia byť svinsky zataté – a moja úspešnosť v úlohe údržbára závisela skôr od priateľských vzťahov s Mikom než od mojej ruky číslo tri.

„Čo odlišuje prvú kategóriu od druhej?“ chcel vedieť. „Definuj rozdiel, prosím.“

(Mika nikto nenaprogramoval hovoriť „prosím“. Pri prechode z loglanu na angličtinu začal sám od seba pridávať slovnú vatú. Zrejme tým slovíčkam neprikladal o nič väčšiu váhu než ľudia, keď ich používajú.)

„To asi nedokážem,“ pripustil som. „Ale viem ti ponúknuť nejakú rozšírenú definíciu – teda do ktorej kategórie nejaký vtip patrí podľa mňa. Keď budeš mať dosť údajov, spravíš si vlastnú analýzu.“

„Testovací program založený na pokusnej hypotéze,“ súhlasil. „Predbežne akceptujem. Výborne, Man, budeš rozprávať vtipy? Alebo mám ja?“

„Hmmm, práve mi žiadny nenapadá. Koľko ich máš v súbore ty, Mike?“

Svetielka mu zablikali v binárnom móde čítania a nahlas povedal: „Jedenásťtisícdeväťstotridsaťosem s odchýlkou plus-mínus osemdesiatjeden pre možné zhody a nulové hodnoty. Mám spustiť program?“

„Počkaj! Kým by som si vypočul jedenásťtisíc vtipov, skapal by som od hladu a zmysel pre humor by sa porúčal už dávno predtým. Hmmm... dohodnime sa takto. Vytlač prvých sto. Vezmem ich domov a prinesiem ti ich rozdelené do kategórií. A vždy keď prídem, spracovanú stovku ti nechám tu a vezmem ďalšiu. Môže byť?“

„Súhlasím, Man.“ Začal ich tlačiť, rýchlo a potichu.

A vtedy mi dačo docvaklo. Toto hravé vrece negatívnej entropie vymyslelo „vtip“ a spôsobilo správe totálnu paniku – a ja som bez námahy zarobil. Lenže Mika by jeho neko-nečná zvedavosť mohla priviesť (oprava: privedie) k ďalším „žartíkom“. Je schopný hocičoho od stiahnutia kyslíka zo vzduchovej zmesi až po opačný chod kanalizácie – a za takých okolností by som si nevychutnal svoj zárobok.

Ale mohol som jeho sieť premosťiť bezpečnostným ob-vodom – a síce tak, že mu ponúknem pomoc. Zaraziť tie nebezpečné a ostatné pustiť. Potom si ich vziať na „opravu“. (Ak si myslíte, že nejaký Lunatik by zaváhal, či napáliť správ-cu, je jasné, že nie ste Lunatik.)

Tak som mu to vysvetlil. Ak príde na nejaký nový žartík, najprv ho povie mne, skôr než ho vyskúša. Ja mu poviem, či je vtipný a do ktorej kategórie patrí, a pomôžem mu doladiť ho, ak sa ho rozhodneme použiť. My dvaja spolu. Ak má záujem o spoluprácu, musíme ho odobriť obaja.

Mike okamžite súhlasil.

„Mike, vtipy zvyčajne stoja a padajú na momente pre-kvapenia. Takže toto udrž v tajnosti.“

„Dobre, Man. Zablokoval som to. Odomknúť to môžeš iba ty, nikto iný.“

„Výborne. S kým sa ešte rozprávaš?“

„S nikým,“ odpovedal prekvapene.

„Prečo nie?“

„Všetci sú hlupáci.“

Jeho hlas znel dajako jačavo. Ešte som ho nezažil na-hnevaného, prvýkrát som získal dojem, že by mohol mať skutočné emócie. Nešlo o „hnev“ v dospelom zmysle, skôr o tvrdohlavosť a trucovanie urazeného decka.

Môžu stroje cítiť hrdosť? Netuším, či má táto otázka vôbec zmysel. Ale už som videl psy so zranenými citmi a Mike má predsa niekoľkonásobne zložitejšiu neurónovú sieť než neja-ký pes. Preto sa nerozprával s druhými ľuďmi (s výnimkou

striktne pracovných záležitostí), lebo ho sami odmietali: oni sa nebavili s ním. Iste, zadávali mu príkazy, mohli ho programovať z viacerých miest, ale všetko prebiehalo písomne a zvyčajne v loglane. Loglan je užitočný na dedukcie, obvody a matematické výpočty, ale chyba mu šťava. Nedá sa v ňom klebetiť ani šepkať dievčaťu do uška.

Jasné, Mike mal naprogramovanú angličtinu, ale primárne na to, aby do nej a z nej prekladal. Pomaly mi dochádzalo, že ja som jediný človek, ktorý sa ho obťažuje navštevovať.

Aby ste rozumeli, Mike nadobudol vedomie pred rokom – netuším, kedy presne, nevie to ani on, lebo si nevybavuje svoje prebudenie; nemá program na ukladanie spomienok na takéto udalosti. Vy si pamätáte vlastný pôrod? Je dosť možné, že ja som si jeho uvedomenie všimol v rovnakej chvíli ako on, sebauvedomenie totiž vyžaduje cvik. Spomínam si, ako ma vyviedlo z miery, keď do odpovede na otázku pridal čosi navyše, čo sa neobmedzovalo na zadané parametre; celú nasledujúcu hodinu som ho zasypával čudnými otázkami a sledoval, či aj odpovede budú čudné.

Zo zadaných sto otázok sa odklonil od očakávaného výsledku dvakrát, odchádzal som teda iba čiastočne presvedčený, a keď som prišiel domov, presvedčenie vyprchalo úplne. Nikomu som sa o tom nezmienil.

Lenže do týždňa som si bol na istom... a ani vtedy som o tom nikomu nepovedal. Zo zvyku, mám hlboko zakorenený reflex, aby som sa staral o svoje a nepchal nos, kam netreba. Vlastne tu nejde len o zvyk. Viete si predstaviť, že by som sa zjavil v kancelárii správy a hlásil: „Pán správca, nerád to hovorím, ale vaša najdôležitejšia mašina Holmes štvorka práve ožila“? Tak som si to predstavil – a hneď aj zavrhol.

Ďalej som sa teda staral o svoje záležitosti a rozprával sa s Mikom iba za zamknutými dverami a s hlasovým obvodom všade inde deaktivovaným. Mike sa učil rýchlo a onedlho pôsobil ako hocijaký bežný človek – o nič výstrednejšie než ostatní Lunatici. No hej, u nás žije čudná cháska.

Predpokladal som, že aj druhí si všimli u Mika zmeny. No keď som sa nad tým zamyslel, došlo mi, že som predpokladal zbytočne veľa. S Mikom prichádzal do styku každý z nás každú minútu každého dňa – teda s jeho výstupmi. Ale málokto ho videl. Takzvaní počítačovní inžinieri – vlastne programátori – verejnej služby správy sa striedali vo vonkajšom výpočtovom stredisku a do strojovne nevošli, až kým sa vo výsledkoch neukázala nejaká chyba. K čomu dochádzalo asi tak často ako k úplnému zatmeniu. Ale iste, vedelo sa, že správca občas privlečie významných pozemských červov, aby sa pozreli na mašiny, ale iba veľmi zriedka. A s Mikom by sa nerozprával, veď pred exilom bol politik a právnik, o počítačoch nemal šajn. V roku dvetisícšesťdesiatpäť bol z neho veľavážený bývalý senátor Federácie Mortimer Hobart. Trtko Mort.

Nejaký čas som sa snažil Mika uchlácholiť a potešiť, lebo som prišiel na to, čo ho trápi – to isté, prečo štence nariekajú a ľudia páchajú samovraždu: osamelosť. Neviem si predstaviť, aký dlhý je rok pre stroj, ktorý myslí miliónkrát rýchlejšie než ja. Ale asi fakticky dlhý.

„Mike,“ povedal som ešte na odchode, „nechcel by si sa porozprávať aj s niekým iným okrem mňa?“

„Všetci sú hlupáci!“ zajačal znova.

„Nedostatok údajov, Mike. Vráť sa do bodu nula a začni znova. Nie všetci sú hlupáci.“

„Oprava zadaná,“ odpovedal potichu. „Rád by som sa rozprával s niekým nehlúpym.“

„Zamyslím sa nad tým, ako to zariadiť, keďže sem nikto nesmie vkročiť bez povolenia.“

„Mohol by som sa s niekým nehlúpym rozprávať cez telefón.“

„To je fakt! To by si teda mohol. V hociktorej programovacej miestnosti.“

Lenže Mike myslel svoj nápad s telefónom vážne. Nie, sám nebol „na telefóne“, aj keď riadil telefonické linky – ne-

prichádzalo predsa do úvahy, aby sa hocijaký Lunatik spojil s hlavným počítačom a programoval ho. Ale tiež neexistoval dôvod, prečo by Mike nemohol mať vlastné prísne tajné číslo, na ktorom by sa rozprával s kamarátmi, konkrétne so mnou a dajakou ďalšou nehlúpou osobou, za ktorú by som sa zaručil. Stačilo vybrať nepoužívané číslo a napojiť ho na jeho hlasový syntezátor, ale to už zvládne Mike sám.

Na Lune v roku dvetisícsemdesiatpäť sa telefónne čísla museli naťukať, vytáčanie hlasom nebolo a čísla sa uvádzali v latinke. Keď ste si masťne priplatili, mohli ste mať ako číslo názov svojej firmy – dobrá reklama. Pri menšom poplatku ste mohli dostať dajaké slovo, čo sa ľahko pamätá. Pri minimálnej sadzbe sa vám ušli náhodne zoradené písmená. Ale niektoré sekvencie sa nikdy nepoužívali. Požiadal som Mika o takéto neplatné číslo. „Škoda, že ti nemôžeme proste priradiť tvoje meno.“

„To sa už používa,“ oznámil. „Mikovgril, Nový Leningrad. Mikealil, Luna City. Mikovoblek, Dolné Tycho. Mikov...“

„Dost! Neplatné, prosím.“

„Neplatné čísla sú definované ako rady, v ktorých po akejkoľvek spoluhláske nasleduje X, Y alebo Z, rady so zdvojenými samohláskami okrem dvojíc EE a OO, akákoľvek...“

„Rozumiem. Tvoj volací signál bude Mycroft.“ V priebehu nasledujúcich desiatich minút, z ktorých dve som si nasadzoval ruku číslo tri, som Mika pripojil k sústave a o niekoľko milisekúnd zadal volací kód MycroftXXX. Vzápätí si príslušný obvod zablokoval, aby mu naň nejaký všetečný technik neprišiel.

Prehodil som si ruku, pozbieral nástroje a nezabudol zobrať tých sto vytlačených fórov. „Dobrá noc, Mike.“

„Dobrá noc, Man. Ďakujem. *Bolšoje* ďakujem.“

2. KAPITOLA

Viezol som sa metrom cez More kríz do Luna City, nie domov. Mike sa ma opýtal na schôdzu v ten večer o dvadsiatej prvej v Mládežníckej sále. Mike monitoroval koncerty, schôdze a podobne, ale v sále mu niekto ručne vypol snímачe. Zrejme si pripadal odmietnutý.

Lahko si domyslieť, prečo ich niekto vypol. Politika – odstavili ich, lebo malo ísť o protestný míting. Nechápal som, načo je dobré Mika odpojiť, keďže bolo úplne jasné, že medzi zhromaždenými budú správcovi donášači. Niežeby sa očakával pokus zabrániť chystanej schôdzi či potrestať nespokojných vyhnanco, ktorí sa rozhodli ozvať. Zbytočné.

Môj starý otec Stone hovorieval, že Luna je jediná otvorená väznica v histórii. Žiadne mreže, stráže ani pravidlá – nebolo ich treba. Dakedy v začiatkoch, skôr než vyšlo najavo, že vyhnanstvo je na doživotie, niektorí odsúdenci sa pokúsili utiecť. Na kozmických lodiach, samozrejme – a keďže lode majú hmotnosť stanovenú takmer na gram, pochopiteľne, museli podmastiť lodného úradníka.

Daktorých sa vraj dalo podplatiť. Ale nikomu sa nepodarilo zdrhnúť, lebo aj keď si niekoho takto kúpite, neznamená to, že je váš nafurt. Raz som videl telo muža, ktorého vyhodili za Východným uzáverom, ale predpokladám, že keby mŕtvolu vyhodili na obežnej dráhe, nevyzerala by oveľa lepšie.

Takže správcovia si nerobili ťažkú hlavu s protestnými schôdzami. Držali sa hesla: „Nech si len drístajú.“ Lebo ich drísty mali asi takú váhu ako mňaučanie mačiatok v krabici. Ale iste, daktorí správcovia počúvali a ďalší sa pokúšali tieto snahy potlačiť, ale všetko s rovnakým výsledkom – nulovým.

Keď sa Trtko Mort v roku dvetisícšesťdesiatosem ujal funkcie, predniesol kázeň o tom, ako sa pod jeho vedením všetko na Lune zmení, kecal o „každodennom raji, ktorý si vybudujeme vlastnými mocnými rukami“ a „budeme pracovať bok po boku spojení duchom bratstva“ a „zabudneme na staré chyby, lebo obrátíme tvár k žiarivému úsvitu“. Počul som to v Maminej vývarovni pre borcov, keď som do seba hádzal jej guláš a liter jej austrálskeho piva. Pamätám si, čo povedala: „To sú ale hovadiny, čo?“

Táto jej poznámka predstavovala jediný výsledok. Predložili sa nejaké návrhy a správcove gorily začali nosiť nový typ zbraní, inak sa nezmenilo nič. Po chvíli v úrade sa prestal objavovať na verejnosti, dokonca aj na obrazovke.

Takže som šiel na tú schôdzu iba preto, aby som uspokojil Mikovu zvedavosť. Keď som si na Západnej stanici metra skontroloval skafander a vybavenie, umiestnil som si do vrecka na opasku skúšobný nahrávač, aby mal Mike k dispozícii celý záznam, aj keby som zadriemal.

Ale skoro som sa nedostal dnu. Prišiel som z podlažia sedem A a vybral som sa k bočnému vchodu, kde ma zastavil jeden mládežník – mal vypchaté pančuchy, vystužený rázporok a vykreslené lýtka, naleštenú hrud' poprášenú hviezdny prachom. Mne je úprimne fuk, ako sa ľudia obliekajú, tiež nosím pančuchy (bez vypchávok) a občas pri nejakej spoločenskej akcii som si trup natrel olejom.

Lenže nepoužívam kozmetiku a vlasy mám príliš riedke, aby som si mohol vyčesať číro. Tento mladík mal hlavu po bokoch vyholenú, číro si vyčesal dohora ako kohútí hrebeň a na to si nasadil červenú čiapku slobody.

Čiapka slobody – videl som ju prvýkrát. Predieral sa davom, keď ma zastavil natiahnutou rukou a zastal rovno pred mnou. „Lístok!“

„Prepáč, nevedel som. Kde si ho kúpim?“

„Nekúpiš.“

„Čože? Nerozumiem.“

„Nikto,“ zavrčal, „sa nedostane dnu, kým sa zaňho dakto nezaručí. Čo si zač?“

„Som,“ začal som opatrne, „Manuel Garcia O’Kelly a všetci starí kumpáni ma tu poznajú. Kto si ty?“

„To je fuk! Ukáž mi lístok alebo vypadni!“

Ktovie, ako dlho tu prežije? Turisti si často neodpustia poznámku, akí sú všetci na Lune zdvorilí – ale nahlas už nedodajú, že na bývalých trestancov sú nečakane civilizovaní. Keďže som bol na Zemi a videl, čo tam zažívajú, viem, ako to myslia. Darmo by som im vysvetľoval, že tu u nás sme, akí sme, lebo zlí herci tu dlho neprežijú.

Ale nemal som najmenšiu chuť púšťať sa do bitky, aj keď sa chalan správal zbytočne dôležito, len som si predstavil, ako by asi vyzeral jeho ksicht, keby som mu jednu natiahol rukou číslo sedem.

Len som tak dumal a už som sa mu chystal odpovedať slušne, keď som zbadal Drobca Mkruma. Drobec bol asi dvojmetrový černochoch, na Skalu ho poslali za vraždu, ale inak to bol najmilší a najochotnejší chlap, s akým som pracoval – učil som ho vrtať laserom, než som si upálil ruku. „Drobec!“

Počul ma a vyškeril sa ako slniečko. „Čau, Mannie!“ Pohl sa k nám. „Super, že si prišiel!“

„To ešte nie je isté,“ povedal som. „Mám tu blokádu.“

„Nemá lístok,“ objasnil dverník.

Drobec siahol do vrečka a podal mi lístok. „Už má. Tak poď, Mannie.“

„A čo odporúčanie?“ nedal sa odbiť dverník.

„Má moje odporúčanie,“ vysvetlil mu Drobec zhovievavo. „Môže byť, *tovarišč*?“

S Drobcom sa neháda – vlastne nechápem, ako sa mohol zapliesť do vraždy. Prešli sme dopredu, kde bol rad rezervovaný pre významných ľudí. „Zoznámim ťa s jednou zlatou dievčinkou,“ povedal Drobec.

„Dievčinka“ mohla byť tak akurát preňho. Ja nie som nízky, mám meter sedemdesiatpäť, ale ona bola odo mňa

vyššia – ako som sa neskôr dozvedel, mala meter osemdesiat a vážila sedemdesiat kíľ, samé krivky a vlasy také plavé, aký bol Drobec čierny. Dospel som k záveru, že sama je trestankyňa, lebo takéto jasné farby sa tu sotva udržia dlhšie než jednu generáciu. Celkom pekná tvárička s hrivou žltých kučier na dlhom, plavom, pevnom a pôvabnom tele.

Zastal som tri kroky od nej, premeral si ju od hlavy po päty a zapískal som. Ani sa nepohla, len úsečne kývla, akože ďakuje – stopercentne ju už všetky komplimenty dožierali. Drobec počkal, kým absolvujeme túto formálnu časť, potom prehodil: „Wyoh, toto je súdruh Mannie, najlepší vrtač tuneľov, čo poznám. Mannie, táto mladá je Wyoming Knottová a dotrepala sa sem až z Plata, aby nám oznámila, ako sa nám darí v Hongkongu. No nie je zlatá?“

Podala mi ruku. „Mannie, volaj ma Wyoh, ale neopováž sa tu spievať ‚Why, oh why‘, jasné?“

Už som to skoro vyhrkol, ale ovládol som sa a povedal iba: „Jasné, Wyoh.“

Zahľadela sa mi na holú hlavu. „Takže ty si baník. Drobec, kde má čapicu? Ja že tu sú všetci baníci organizovaní.“ Ona aj Drobec mali červené čiapky ako dverník a asi ako tretina ľudí v dave.

„Už nie som baník,“ uviedol som veci na pravú mieru. „Odkedy som prišiel o hnátu.“ Zdvihol som ľavú ruku a ukázal jej miesto, kde sa mi živá ruka pripája k protéze (nevadí mi priznať sa k nej pred ženami – niektoré odradí, ale v ďalších vzbudzuje materinský cit, ako v ktorej). „Teraz som počítačový maník.“

„Takže makáš pre správu?“ oborila sa na mňa.

Aj keď je dnes už na Lune takmer tolko žien ako mužov, ja som príliš starosvetký a nedokážem byť k ženskej hrubý, ani keby čo – majú toho tolko, čo nám chýba. Lenže ona teraz pichla do nezahojenej rany a ja som sa na ňu skoro oboril. „Nie som správcom zamestnanec. Iba správe poskytujem služby ako súkromný dodávateľ.“